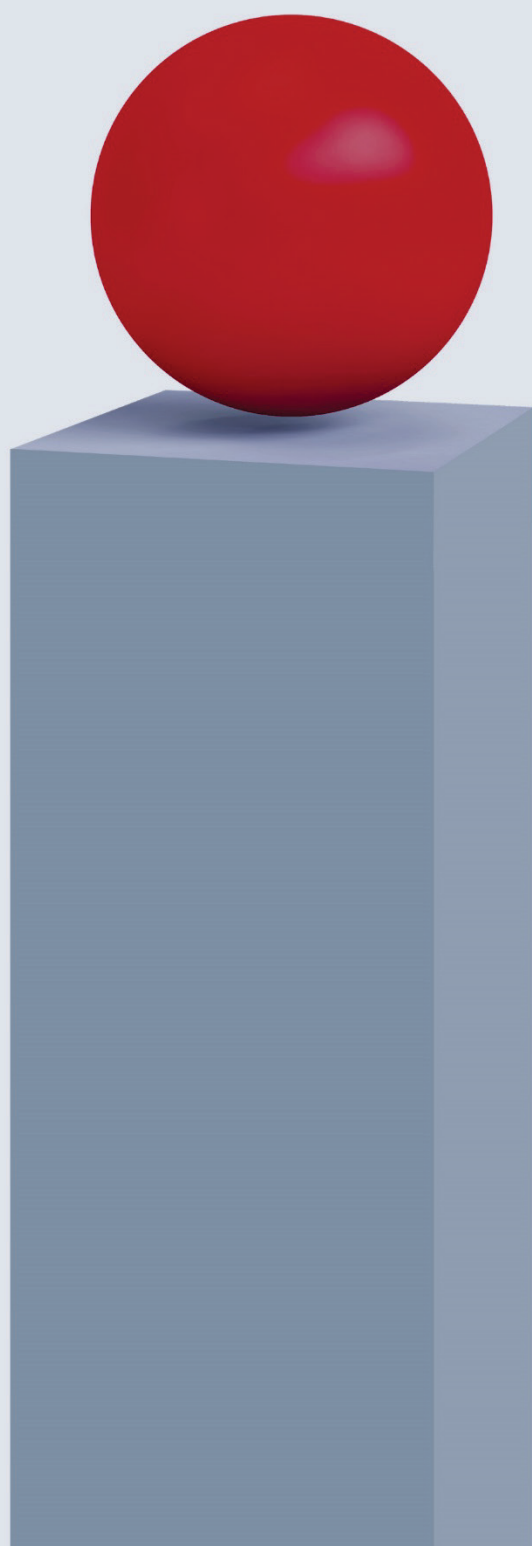

Kratke analize

Pregled poslov oplemenitenja blaga v statistiki zunanje trgovine Slovenije

Matevž Hribnik

Zbirka Kratke analize

Pregled poslov oplemenitenja blaga v statistiki zunanje trgovine Slovenije

Izdajatelj:

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
Gregorčičeva 27
1000 Ljubljana

Avtor: mag. Matevž Hribnik

Tehnično urejanje: Mojca Bizjak

Ljubljana, september 2025

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 249448195
ISBN 978-961-6839-67-9 (PDF)

Spletna lokacija publikacije:

www.umar.gov.si/publikacije/kratke-analize/publikacija/pregled-poslov-oplemenitenja-blaga-v-statistiki-zunanje-trgovine-slovenije

Publikacija je brezplačna.

©2025, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

Razmnoževanje publikacije ali njenih delov ni dovoljeno.

Objava besedila in podatkov v celoti ali deloma je dovoljena le z navedbo vira.

Vsebina

Povzetek	1
1 Uvod	2
2 Metodološka pojasnila merjenja blagovne menjave in poslov oplemenitenja	3
3 Pregled poslov oplemenitenja blaga.....	6
3.1 Farmacevtska dejavnost v Sloveniji.....	6
3.2 Posli oplemenitenja blaga v Sloveniji po letu 2018	7
3.3 Vpliv poslov oplemenitenja na statistiko	9
4 Zaključek.....	12
Literatura in viri	13

Povzetek

Po letu 2018 se je zunanjetrgovinska menjava Slovenije, zlasti trgovina s farmacevtskimi proizvodi s Švico, močno povečala. Glavni razlog so bili posli oplemenitenja – predelave, obdelave ali druga izboljšanja blaga brez spremembe lastništva. V Sloveniji so posli oplemenitenja blaga pred letom 2019 predstavljali okoli 1 % bruto izvoza in uvoza, do leta 2024 pa so se pri izvozu povečali na 32,5 % izvoza in pri uvozu na 38,5 % uvoza. V zunanjetrgovinski statistiki je to vodilo do močno precenjenih dejanskih vrednosti izvoza in uvoza.

Navidezna rast blagovne menjave lahko ustvarja vtis krepitve sektorjev, dejavnosti, rasti trgovinskih presežkov ali povečane proizvodnje. Vendar ti kazalniki z vključenimi posli oplemenitenja ne odražajo nujno rasti domače proizvodnje ali ustvarjene dodane vrednosti. Plačilnobilančna statistika – in posledično tudi nacionalni računi – zato te vrednosti ustrezno prilagajata, kar je razvidno iz postavke »prilagoditev zaobjema«. Posli oplemenitenja v zunanjetrgovinski statistiki so tako primer, kjer kvantitativni kazalniki ne odražajo v celoti dejanskega povečanja aktivnosti v gospodarstvu.

1 Uvod

Posli oplemenitenja (*angl. processing operations*¹) v zunanjetrgovinski statistiki pomembno vplivajo na razumevanje gospodarskih gibanj in zunanjetrgovinske uspešnosti države. Čeprav povečana blagovna menjava kaže na rast, trgovinske presežke ali krepitev posameznih sektorjev, to ne pomeni nujno tudi rasti domače proizvodnje ali ustvarjene dodane vrednosti. Brez ustrezne interpretacije lahko takšni podatki zavajajo oblikovalce politik, gospodarstvenike in javnost pri ocenjevanju stanja gospodarstva, še zlasti izvozno usmerjenih dejavnosti.

V kratki analizi bomo identificirali posle oplemenitenja v Sloveniji in njihov vpliv na razlago statistike.

Analizo bomo pričeli z metodološkimi pojasnili statistik v povezavi s trgovinsko menjavo blaga. Sledilo bo pojasnilo poslov oplemenitenja in njihova identifikacija v Sloveniji. Na koncu bomo prikazali različne vplive teh poslov na statistiko. Osredotočili se bomo na obdobje po letu 2018. Za analizo gibanj uporabljamo Standardno mednarodno trgovinsko klasifikacijo (SMTK), v primeru navajanja podrobnejših podatkov pa tudi kombinirano nomenklaturo (KN). Ob zaključku redakcije kratke analize je bila večina podatkov na voljo do junija 2025.

¹ V angleškem jeziku se v kontekstu mednarodne trgovine pogosto uporablja tudi termin »processing trade«, predvsem pri trgovinskih poslih, kjer se blago uvaža/izvaža za nadaljnjo predelavo (WTO – »inward/outward processing«).

2 Metodološka pojasnila merjenja blagovne menjave in poslov oplemenitenja

Zunanjetrgovinska statistika (ZTS) je sklop podatkov, ki spremlja fizični pretok blaga med Slovenijo in tujino. Pripravlja jo Statistični urad RS (SURS), statistika se spremlja mesečno ter prikazuje, koliko blaga je bilo uvoženega in izvoženega z razčlenitvijo po vrsti blaga (šifre KN, SMTK, SKD, po namenu), trgovinskih partnericah, vrednosti in količini. Temelji na konceptu fizičnega pretoka blaga čez carinsko mejo in ne na spremembi lastništva. V ZTS je tako lahko zabeležen uvoz ali izvoz blaga, ki se nikoli ne proda oz. spremeni lastništva (npr. začasni uvoz, posli oplemenitenja blaga). V statistiki je zajeta blagovna menjava z državami članicami EU (podatki iz sistema Intrastat) in državami nečlanicami EU (podatki iz sistema Ekstrastat). Sistem *Intrastat* pokriva trgovino med državami članicami EU. Tu podatke neposredno poročajo podjetja, ki trgujejo z blagom znotraj EU. Poročevalske enote so izbrane glede na t. i. prag zajema², kar pomeni, da morajo poročati le podjetja, katerih trgovinska vrednost preseže določen letni znesek. Sistem *Ekstrastat* spremlja trgovino z državami zunaj EU in temelji na podatkih iz carinskih deklaracij (enotnih upravnih listin), ki jih podjetja ali posamezniki oddajo Finančni upravi RS (FURS). Zajetje je popolno, saj so v statistiko vključeni vsi, ki so vložili carinsko deklaracijo. Vključitev podatkov v statistiko je odvisna od vrste carinskega postopka in v nekaterih primerih tudi od vrste poslovanja (Mušič in Živec, 2025).

Plačilnobilančna statistika (PBS) zajema vse ekonomske transakcije med rezidenti in nerezidenti, vključno z blagovno in storitveno menjavo, dohodki, kapitalskimi tokovi in finančnimi transakcijami. To statistiko sestavlja Banka Slovenije (BS) in jo pripravlja na mesečni osnovi. Temelji na konceptu lastništva – izvoz se zabeleži, ko blago ali storitev preide v last tujega subjekta, ne nujno ob fizičnem prehodu meje. Podatki se zbirajo iz različnih virov, eden od njih je ZTS. Ob tem se v PBS podatki ne prevzamejo neposredno, ampak se prilagodijo po metodoloških načelih plačilne bilance. Poleg blaga statistika zajema tudi storitve (transport, potovanja, finančne, poslovne in druge storitve, ...) in dohodek (primarni, sekundarni) (BS, 2025a).

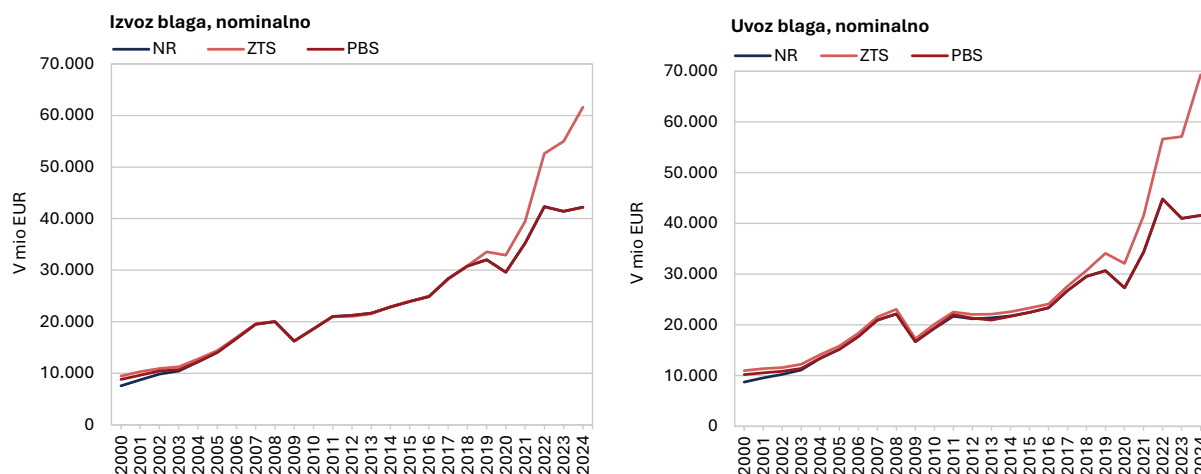
Statistika izvoza in uvoza v nacionalnih računih (NR) temelji na konceptu dodane vrednosti. Spremlja se v skladu z metodologijo evropskih sistemov nacionalnih in regionalnih računov 2010 (ESR 2010). Podatki o izvozu in uvozu storitev so povzeti iz plačilnobilančne statistike po podatkih in metodologiji Banke Slovenije. Vpliv uvoza in izvoza na bruto domači proizvod je zajet skozi neto izvoz, ki je razlika med izvozom in uvozom. Ker nacionalni računi temeljijo na konceptu proizvodnje znotraj ozemlja in prispevka domačih enot, so ključne samo transakcije, ki ustvarjajo ali izkazujejo ekonomsko korist za rezidente. Kot izvoz se tako upoštevajo vsi proizvodi, ki jih rezidenti prodajo nerezidentom, in kot uvoz vsi proizvodi, ki jih nerezidenti prodajo rezidentom. Pri preračunavanju izvoza in uvoza iz bruto vrednosti se izvajajo prilagoditve za posle oplemenitenja, vračila blaga, tranzit in lastniške spremembe blaga brez fizičnega pretoka (Lasnibat, 2024). Objavljene vrednosti so nominalne (tekoče cene) in realne (deflacionirane za spremembe v cenah). Plačilnobilančna statistika (glede menjave blaga in storitev) in statistika nacionalnih računov sta od vstopa Slovenije v EU (2004) usklajeni, zato v nadaljevanju prikazujemo samo razlike med zunanjetrgovinsko in plačilnobilančno statistiko.

V statistiki zunanje trgovine obstajajo t. i. posebne transakcije, ki odstopajo od običajnih tokov blaga med državami. Njihovo pravilno merjenje in obravnava so ključnega pomena za točnost in primerljivost podatkov. Razpoložljiva in javno objavljena statistika na tem področju je na mesečni in četrletni ravni zelo omejena, kar otežuje analizo tekočih gibanj. Transakcije med drugim vključujejo:

² Poročevalske enote v sistemu Intrastat so podjetja, ki so v preteklem ali tekočem letu pri odpremi (nad 270.000 EUR) ali prejemu blaga (nad 240.000 EUR) iz držav EU presegle vključitveni prag in poročajo le za tisti tok blaga, pri katerem so prag presegle.

- Posle oplemenitenja blaga: ti v ZTS obsegajo predelave, obdelave ali druga izboljšanja blaga, vse brez spremembe lastništva. To so posebne transakcije, kjer blago ni prodano, temveč se pošlje v tujino (ali prejme iz tujine) z namenom oplemenitenja³, pri tem pa lastništvo ves čas ostane pri istem poslovnem subjektu (Mušić in Živec, 2025). V statistiki uvoz pomeni prihod blaga za oplemenitenje, izvoz pa odhod oplemenitenega blaga. Ločimo aktivno in pasivno oplemenitenje, glavna razlika med njima pa je smer gibanja blaga in lokacija predelave. Pri *aktivnem* oplemenitenju (*angl. inward processing*) tuje blago vstopi v državo z namenom, da se tu predela ali izboljša in nato izvozi (EK, 2025a). V plačilni bilanci se transakcija obravnava kot storitev izvoza predelave⁴ (FURS, 2025). V nadaljevanju kratke analize se osredotočamo na aktivno oplemenitenje. Pri *pasivnem* oplemenitenju (*angl. outward processing*) je domače blago, poslano v tujino, kjer se obdeluje ali izboljšuje, nato pa se izdelek vrne. Lastnik ostaja domače podjetje, v tujini pa se opravi obdelava. Uvoz nazaj se lahko oprosti dajatev na vrednost predelave (ne pa na celoten izdelek) (Cernat, 2022; EK, 2025b).
- Začasni uvoz (oz. ponovni izvoz): postopek začasnega uvoza omogoča, da se blago, ki izvira izven EU, uporablja na carinskem območju EU (oz. Slovenije) s popolno ali delno oprostitvijo uvoznih dajatev, ne da bi bilo predmet trgovinske politike. Začasno uvoženo blago se mora po uporabi ponovno izvoziti, in sicer v enakem stanju, kot je bilo uvoženo.
- Transitni promet in kvazi-transit: blago potuje skozi ozemlje države, ni pa namenjeno tej državi, je carinsko zapečateno in ne spremeni lastništva (npr. kontejner z blagom gre iz Italije preko Slovenije na Madžarsko). Pri kvazi-transitu se ob vstopu v EU blago ocarini, namenjeno pa je v drugo državo (npr. kontejner z blagom prispe v pristanišče v Sloveniji, kjer se ocarini, blago pa je namenjeno na Madžarsko⁵). Transit se običajno izloči iz statistike zunanje trgovine, a se lahko kvazi-transit (npr. preko Intrastata v EU) vključi v statistiko prve države, saj je bilo tam prvotno ocarinjeno (SURS in FURS, 2025) in tako povzroči precenjeno vrednost menjave.

Slika 1: Primerjava blagovne menjave po zunanjetrgovinski (ZTS), plačilnobilančni statistiki (PBS) in statistiki nacionalnih računov (NR)

Vir: SURS (2025), BS (2025b). Opomba: Plačilnobilančna statistika (glede menjave blaga in storitev) in statistika nacionalnih računov sta od vstopa Slovenije v EU usklajeni (od leta 2004), zato sta krivulji NR in PBS od leta 2004 naprej večinoma prekriti.

³ Posli oplemenitenja obsegajo spreminjanje, izdelavo, sestavljanje, izboljšavo in prenovo blaga s ciljem, da se proizvede nov ali resnično izboljšan izdelek.

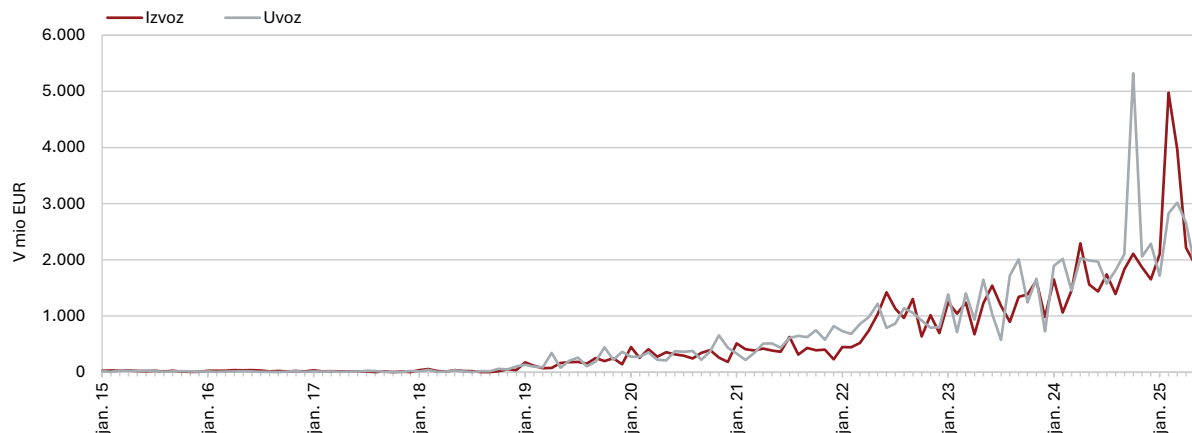
⁴ Storitve predelave blaga, ki je v lasti drugih oseb: oddelek 1.2.1.01 v plačilni bilanci.

⁵ Precenjenost blagovne menjave zaradi kvazi-transita je še zlasti vidna na Nizozemskem in v Belgiji, v katerih se nahajata največji dve evropski pristanišči (Rotterdam in Antwerpen).

Razlike med zunanjetrgovinsko in plačilnobilančno statistiko so sistemske in izhajajo iz različnih ekonomskih konceptov, a so bile do leta 2017 relativno majhne... Do razlik lahko pride pri vrednotenju blaga (ZTS evidentira po CIF, PBS pa FOB/FCA)⁶, časovni neusklajenosti (v ZTS je blago zabeleženo ob prehodu meje, pri PBS ob prehodu lastništva) in tudi pri obravnavi posebnih primerov (npr. oplemenitenje blaga, nakup zalog v tujini, trgovina preko trgovskih posrednikov, kvazi-tranzit). Ker se v ZTS menjava evidentira po CIF vrednosti, to pomeni, da vključuje tudi stroške prevoza in zavarovanja blaga do slovenske meje – zato je ta vrednost višja kot FOB. Razlike so večje pri uvozu blaga, saj lahko nastanejo večje razlike pri vrednotenju blaga (npr. CIF in FOB), razlike pa so tudi posledica pokritosti poročanja (manjša podjetja niso nujno zajeta v sistem Intrastat, saj je poročanje odvisno od velikosti poročevalske enote, medtem ko izvozniki bolj pogosto poročajo tudi zaradi davčnih ugodnosti (npr. vračil DDV). Največje razlike so bile do leta 2004, ko se je sistem Intrastat v EU šele uveljavljal, poročanje za PBS pa se je posodabljal. Pri izvozu so v obdobju 2000–2004 letne razlike v povprečju znašale 5,7 %, pri uvozu pa 7,0 %. V obdobju med 2005 in 2017 so se razlike zmanjšale zaradi boljše uskladitve metodologij in virov in so pri izvozu v povprečju letno znašale 0,2 %, pri uvozu pa 3,7 %.

... od leta 2018 so se razlike med statistikami močno povečale, kar gre pripisati predvsem poslom oplemenitenja. Leta 2018 so posli oplemenitenja pri izvozu in uvozu znašali nekaj več kot 300 milijonov EUR, kar je približno 1 % bruto izvoza in uvoza. Do leta 2024 so se pri izvozu povečali na okoli 20 milijard EUR, kar je 32,5 % bruto izvoza. Pri uvozu so dosegli 26,5 milijarde EUR oziroma 38,5 % bruto uvoza. Dejanske vrednosti izvoza in uvoza so bile tako precej manjše kot z vključenimi posli oplemenitenja. Vrednost poslov oplemenitenja blaga je v plačilnobilančni statistiki navedena v postavki »prilagoditev zaobjema«.

Slika 2: Popravek izvoza in uvoza blaga v plačilnobilančni statistiki zaradi poslov oplemenitenja

Vir: BS (2025b). Opomba: Posli oplemenitenja so v plačilnobilančni statistiki vključeni v postavki »prilagoditev zaobjema«.

⁶ Mednarodni trgovinski pogoji – CIF (angl. Cost, Insurance, Freight) – Stroški, zavarovanje in prevoznika; FOB (angl. Free on board) – franko na ladji; FCA (angl. Free Carrier) – franko prevoznik.

3 Pregled poslov oplemenitenja blaga

Posli oplemenitenja so tesno povezani z globalizacijo in globalnimi verigami vrednosti (GVV). GVV predstavljajo več kot polovico svetovne trgovine, večina industrijske dejavnosti pa temelji na uvoženih vmesnih proizvodih. Povečana pomembnost poslov oplemenitenja je posebej prišla do izraza z vstopom Kitajske v WTO in njeno vključitvijo v GVV. Vrednost teh poslov v EU presega 200 milijard EUR letno, njihov vpliv na statistične podatke pa je še posebej izrazit v manjših gospodarstvih (Cernat, 2022). Dejavnosti, ki so v EU pogosto povezane s posli oplemenitenja, vključujejo (Pajot in Cernat, 2012):

- avtomobilsko industrijo, kjer se posamezni deli (npr. motorji, sedeži, kabli) proizvajajo v različnih državah in nato sestavijo v obratih drugih držav;
- farmacevtsko industrijo, ki vključuje uvoz organskih kemičnih proizvodov (zlasti aktivnih farmacevtskih učinkovin⁷), lokalno pakiranje, izdelavo in izvoz zdravil;
- elektronsko industrijo in strojno opremo, kjer posamezne komponente izdelujejo v različnih državah, nato pa jih v drugih državah sestavljajo v končne izdelke.

Posli oplemenitenja blaga so v Sloveniji prisotni že od začetka statističnega merjenja. V obdobju 2000–2004 so predstavljali med 5,4 % in 7,6 % celotnega izvoza ter med 3,3 % in 3,8 % celotnega uvoza blaga. Od leta 2005 se je njihov delež zmanjšal in med letoma 2005 in 2018 dosegal povprečno približno 1 % tako pri izvozu kot pri uvozu. Na izvozni in uvozni strani so bili relativno visoki v letih 2000–2004 (med 5,4 % in 7,6 % celotnega izvoza oz. med 3,3 % in 3,8 % celotnega uvoza blaga), potem pa so se začeli zmanjševati in v obdobju 2005–2018 znašali v povprečju letno le še okoli odstotka celotnega izvoza in uvoza. Po letu 2018 pa so se močno povečali. Zaradi majhnosti slovenskega gospodarstva so v blagovni menjavi ti posli še izrazitejši v primerjavi z večjimi državami, saj so v letu 2024 predstavljali že okoli 40 % skupnega (bruto) izvoza in uvoza blaga. Glede na razpoložljive podatke ocenjujemo, da jih je večina povezanih s farmacevtsko dejavnostjo.

Visoke vrednosti poslov oplemenitenja v farmacevtski industriji so značilne tudi za nekatere druge države EU. Belgija ima eno največjih vrednosti izvoza farmacevtskih izdelkov na prebivalca, velik delež pa tudi izhaja zlasti iz poslov oplemenitenja. Več multinacionalnih podjetij v Belgiji izvaja prepakiranje, distribucijo zdravil in specializiranih učinkovin (npr. Pfizer, Janssen, Sanofi), s tem pa je Belgija pomembno farmacevtsko logistično ter distribucijsko središče za evropski trg. Ob tem velja omeniti, da so tu visoka tudi vlaganja v raziskovalno-razvojno dejavnost farmacevtske dejavnosti. Podobno velja tudi za Irsko, kjer je delež izvoza farmacevtske dejavnosti relativno visok, hkrati pa je po podatkih OECD TiVA (2025) visok delež tuje dodane vrednosti v izvozu. To kaže, da posli oplemenitenja niso specifični za Slovenijo, temveč so del širšega globalnega modela, kjer države prevzemajo različne faze proizvodnje glede na svoje prednosti.

3.1 Farmacevtska dejavnost v Sloveniji

Farmacevtska industrija je ena izmed dejavnosti z najvišjo dodano vrednostjo na zaposlenega, pa tudi z najbolj zapletenimi in geografsko razpršenimi dobavnimi verigami. Pomemben del ustvarjene vrednosti v tej panogi nastane v fazah raziskav, razvoja, patentiranja in trženja, to je v dejavnostih, ki jih pogosto izvajajo matična podjetja v državah z razvito inovacijsko infrastrukturo. V sodobni farmacevtski industriji globalne verige vrednosti omogočajo specializacijo, znižanje stroškov in večjo učinkovitost (Aitken, 2016).

⁷ Aktivne farmacevtske učinkovine (API) so pomembne pri razvoju in proizvodnji farmacevtskih zdravil, saj so te snovi bistvene sestavine zdravil in so odgovorne za njihove terapevtske učinke (Lex.si, 2020).

Slovenska farmacevtska industrija je ena izmed pomembnejših dejavnosti v Sloveniji. Po podatkih SURS letno ustvarja okoli 1,5 mrd EUR dodane vrednosti, kar je okoli 2,5 % BDP oziroma 12,5 % v dodani vrednosti predelovalnih dejavnosti (podatki za leto 2023).

Farmacija je tradicionalno močno izvozno usmerjena in s tem ena izmed pomembnejših izvozno usmerjenih dejavnosti v Sloveniji. Med letoma 2000 in 2018 se je delež izvoza medicinskih in farmacevtskih izdelkov postopoma povečeval in je proti koncu obdobja znašal okoli 10 % celotnega blagovnega izvoza. Od leta 2018 se je zaradi poslov oplemenitenja delež precej povečal, po zunanjetrgovinski statistiki je leta 2024 znašal že prek 40 % celotnega slovenskega izvoza, brez upoštevanja poslov oplemenitenja pa je po grobi oceni znašal med 10 % in 12 %. Najpomembnejši izvozni trgi, brez upoštevanja poslov oplemenitenja, so bili v zadnjih dveh desetletjih Rusija, Nemčija in Poljska, upoštevano s posli oplemenitenja pa je po letu 2018 to postala Švica.

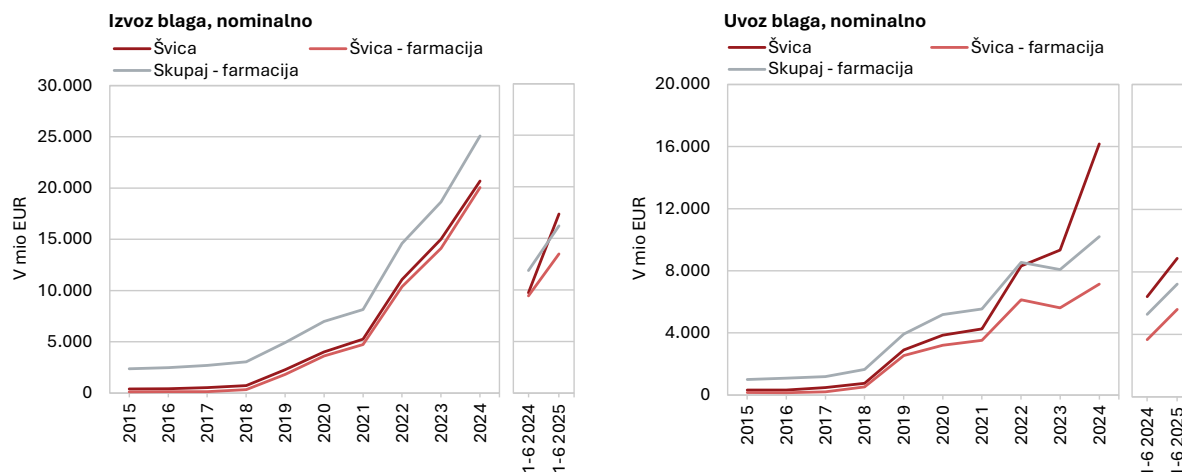
Slovenija je pri farmaciji močno vpeta v globalne verige vrednosti. Po podatkih OECD TiVA (2025) v Sloveniji velik del izvoza farmacevtske industrije temelji na uvoženih sestavinah in vmesnih izdelkih, s tem da je bil ob zadnjem merjenju delež tuje dodane vrednosti v farmacevtskem izvozu (vpetost nazaj) nekoliko nižji kot v celotnem gospodarstvu. Hkrati pa slovenska farmacevtska industrija prispeva k visoki izvozni vpetosti v GVV. Ob tem je del industrije usmerjen v samostojen izvoz končnih izdelkov (npr. izvoz v EU, Rusijo in države s področja bivše Jugoslavije), drug del pa večinoma deluje kot podpora večjim globalnim sistemom (npr. posli oplemenitenja v povezavi s Švico). Slednje sicer pomeni omejeno sistemsko moč v verigah višje dodane vrednosti.

3.2 Posli oplemenitenja blaga v Sloveniji po letu 2018

Na posle oplemenitenja v Sloveniji od leta 2018 močno vpliva odprtje farmacevtskega logističnega centra. Švicarsko logistično podjetje Kuehne-Nagel je v letu 2018 vzpostavilo svoje največje farmacevtsko skladišče (Kuhne+Nagel, 2018), v okviru katerega je največje evropsko skladišče tudi za švicarsko farmacevtsko podjetje Novartis. S tem je farmacevtsko podjetje konsolidiralo skladiščenje in distribucijo. Leta 2023 je sicer prišlo do strukturnih sprememb v podjetju (ločitev skupine Sandoz, katere del je tudi slovensko farmacevtsko podjetje Lek, od skupine Novartis) (Lek d. d., 2024), ki pa niso bistveno vplivale na vrednost poslov oplemenitenja.

Z vzpostavitvijo logističnega centra se je močno povečala slovenska menjava farmacevtskih izdelkov s Švico, večji posel multinacionalnega podjetja je tako imel znaten vpliv na slovensko zunanjetrgovinsko statistiko. Med letoma 2000 in 2017 je bila menjava farmacevtskih izdelkov med Slovenijo in Švico relativno šibka, a se je postopno povečevala, Slovenija pa je leta 2017 v Švico v povprečju letno izvozila nekoliko manj kot 5 %⁸, uvozila pa okoli 16 % vsega uvoza farmacevtskih izdelkov. Čeprav je bil logistični center dokončan šele v zadnjem četrtletju 2018, se je menjava farmacije s Švico močno povečala že v letu 2018 (izvoz: 166 %, uvoz: 148 %), še bolj pa v letu 2019 (izvoz: 434 %, uvoz: 389 %). Do leta 2021 je bila večina te menjave povezana s skladiščenjem in distribucijo farmacevtskih proizvodov v povezavi s Švico.

⁸ Med letoma 2000 in 2012 je Slovenija v Švico izvozila manj kot 1 % celotnega izvoza medicinskih in farmacevtskih izdelkov.

Slika 3: Trgovinska menjava s Švico in s farmacevtskimi proizvodi

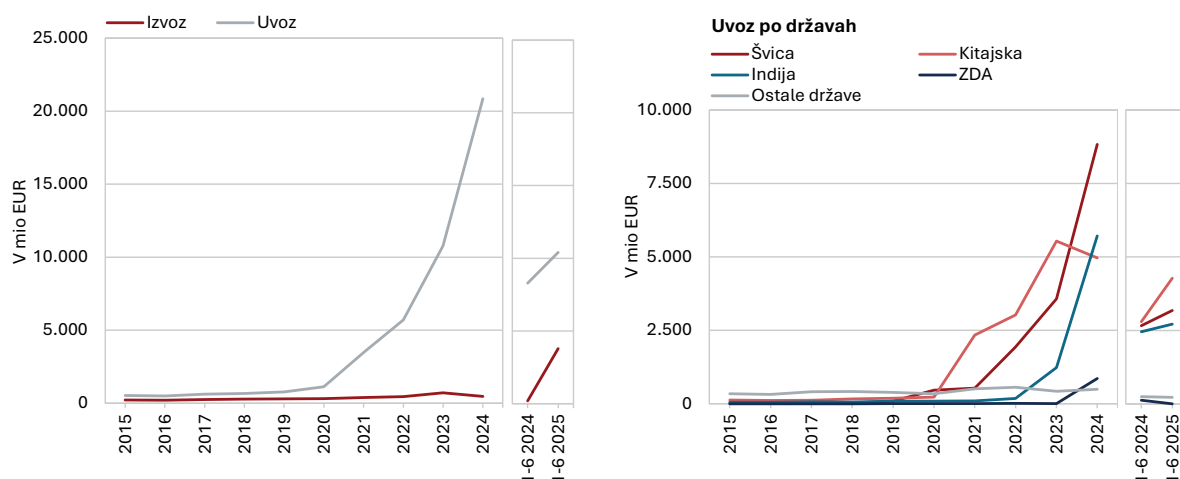
Vir: SURS (2025), preračuni UMAR. Opomba: Po klasifikaciji SMTK, oddelek 54 – medicinski in farmacevtski proizvodi.

Od leta 2021 se je v povezavi s posli oplemenitenja in farmacijo močno povečala tudi menjava organskih kemijskih proizvodov. Podrobna analiza kaže, da gre večinoma za aktivne farmacevtske učinkovine, zlasti heterociklične spojine s heteroatomom dušika (KN2933)⁹. Večji uvoz organskih kemijskih proizvodov je bil po naši oceni povezan predvsem z njihovo predelavo in vključitvijo v končne farmacevtske proizvode. Uvožene učinkovine se predelajo v farmacevtske proizvode¹⁰, kar se z nekajmesečnim zamikom odraža tudi v izvozu. Izrazito povečan uvoz organskih kemijskih proizvodov je bil zlasti iz Švice, Kitajske in Indije, v letu 2024 pa tudi iz ZDA (glej Slika 4 desno). Izvoz organskih kemijskih proizvodov je po začetku večje intenzivnosti poslov oplemenitenja ostal na razmeroma nizki ravni do začetka leta 2025. Februarja in marca 2025 pa se je močno povečal, oz. povečal se je predvsem izvoz prej omenjenih aktivnih farmacevtskih učinkovin¹¹ (glej Slika 4 levo). To je povezano z visokim uvozom teh učinkovin novembra 2024 iz Švice in ZDA. Na podlagi razpoložljivih podatkov ocenjujemo, da je šlo v tem primeru predvsem za skladiščenje in distribucijo – enkratno zelo povečan uvoz, ki mu je nekaj mesecev kasneje sledil izvoz.

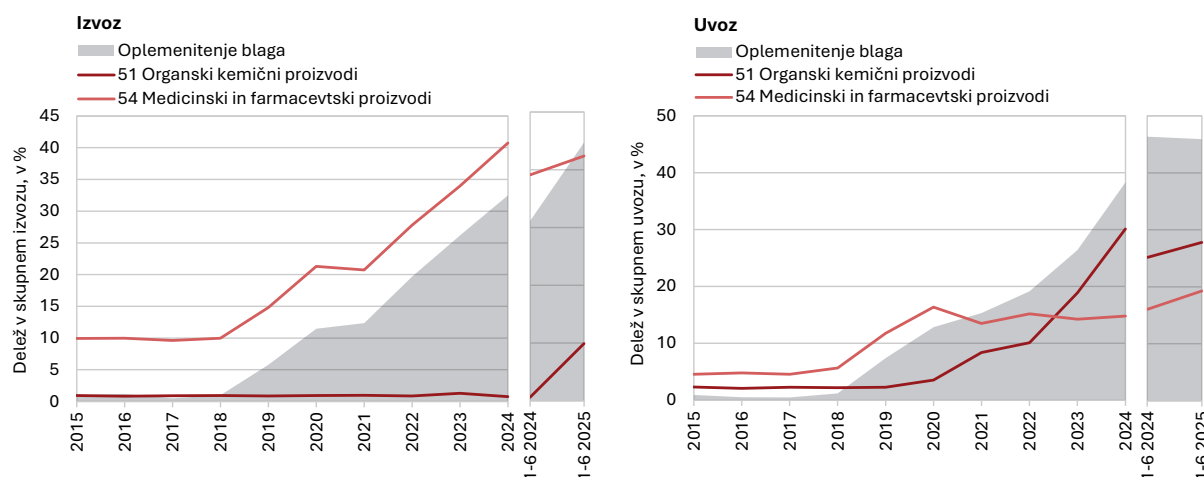
⁹ Po kombinirani klasifikaciji proizvodov (KN). Do leta 2018 so te učinkovine zajemale okoli tretjino vsega uvoza organskih kemijskih proizvodov, s posli oplemenitenja pa se je ta uvoz vrednostno močno povečal, tako so leta 2021 in 2022 pomenile več kot 75 % v letih 2023 in 2024 pa več kot 85 % vsega uvoza organskih kemičnih proizvodov. Podrobneje so to večinoma heterociklične spojine s heteroatomom dušika (KN293399), heterociklične spojine z nekondenziranim piridinovim obročem (KN293359) in heterociklične spojine z nekondenziranim pirazolovim obročem (KN293319).

¹⁰ Po kombinirani klasifikaciji proizvodov (KN). Večinoma so to zdravila, ki vsebujejo pomešane ali nepomešane proizvode za terapevtsko ali profilaktično uporabo za prodajo na drobno (KN3004).

¹¹ Po kombinirani klasifikaciji proizvodov (KN). Zlasti heterociklične spojine s pirimidinskim obročem ali piperazinskim obročem (KN 293359).

Slika 4: Trgovinska menjava organskih kemijskih proizvodov

Vir: SURS (2025), preračuni UMAR. Opomba: * Za leto 2025 so podatki do julija. Po klasifikaciji SMTK, oddelek 51 – organski kemični proizvodi.

Slika 5: Deleži poslov oplemenitenja blaga

Vir: SURS (2025), BS (2025b), preračuni UMAR. Opomba: * Za leto 2025 so podatki do julija. Proizvodi po klasifikaciji SMTK. Posli oplemenitenja niso seštevek oddelkov 51 in 54, saj tudi druga podjetja redno trgujejo s temi izdelki, posli oplemenitenja pa so povezani tudi z drugimi izdelki.

3.3 Vpliv poslov oplemenitenja na statistiko

Posli oplemenitenja vplivajo na bruto izvoz in uvoz po zunanjetrgovinski statistiki ter na razkorak med statističnimi podatki in dejanskim prispevkom k BDP. V statistiki zunanje trgovine se ti posli upoštevajo kot del blagovne menjave, kar lahko vodi do višjih skupnih (bruto) vrednosti izvoza in uvoza (glej Slika 1). Čeprav je fizični pretok blaga velik, je dodana vrednost teh poslov v Sloveniji relativno nizka, kar statistično izkrivlja obseg izvoza. Glede na to, da ne gre za prenos lastništva, dodano vrednost predstavlja predvsem nadomestilo za opravljeno storitev, ki vključuje stroške dela, energentov, amortizacije itd. Učinek na BDP je s tem razmeroma majhen, kljub temu pa so ti posli pomembni za ohranjanje kapacitet in delovnih mest. Poleg tega lahko prispevajo tudi k tehnološki nadgradnji, prenosu znanj in k dolgoročnim partnerstvom.

Zamik med uvozom surovin in izvozom proizvodov otežuje interpretacijo časovnih vrst. Povečana menjava organskih kemičnih proizvodov po letu 2021 kaže na njihovo postopno vključevanje v

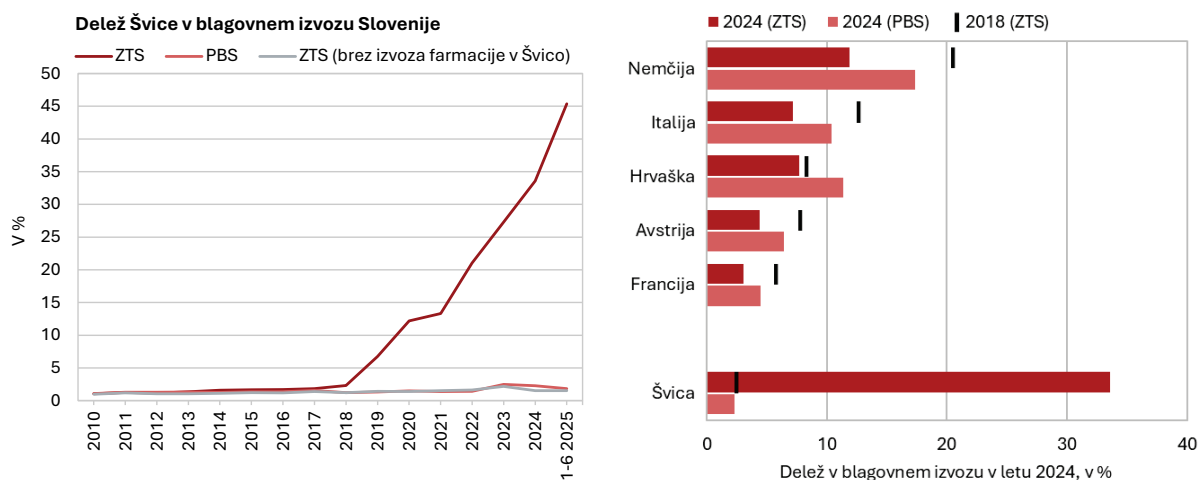
farmacevtske izdelke. Ker pa so zamiki med posameznimi uvozi in izvozi različni, je težko neposredno povezati posamezne tokove v realnem času.

Na mesečno dinamiko zunanjetrgovinske menjave lahko pomembno vplivajo tudi enkratni dogodki / posli, zlasti pri majhnih odprtih gospodarstvih. Primer visoke mesečne spremembe rasti uvoza organskih kemičnih spojin (zlasti iz Švice in ZDA) novembra 2024 ter veliko povečanje izvoza podobnih proizvodov februarja in marca 2025 kažejo na značilne enkratne dejavnike (osamelce), ki niso posledica povečanja proizvodnje ali trgovine temveč enkratnih (občasnih) poslov. V statistiki se to lahko napačno interpretira kot širitev zmogljivosti ali povpraševanja. Podoben primer je bila v letu 2022 menjava bencinskih derivatov, ko se je, zaradi visokih cen goriv in velikega povpraševanja ob zmanjšani okrnjeni ponudbi zaradi uvajanja sankcij proti Rusiji, močno povečala vrednost uvoza in izvoza naftnih derivatov. Večinoma so bile to transakcije ponovnega izvoza, ki so imele minimalni vpliv na slovensko dodano vrednost.

Visoke vrednosti poslov oplemenitenja so vplivale na izrazita nihanja skupnega izvoza in uvoza po zunanjetrgovinski statistiki. Nihanja ne temeljijo na povečani domači proizvodnji, temveč na logističnih in delno predelovalnih postopkih oplemenitenja. To lahko vpliva na strukturo in dinamiko zunanjetrgovinskih tokov:

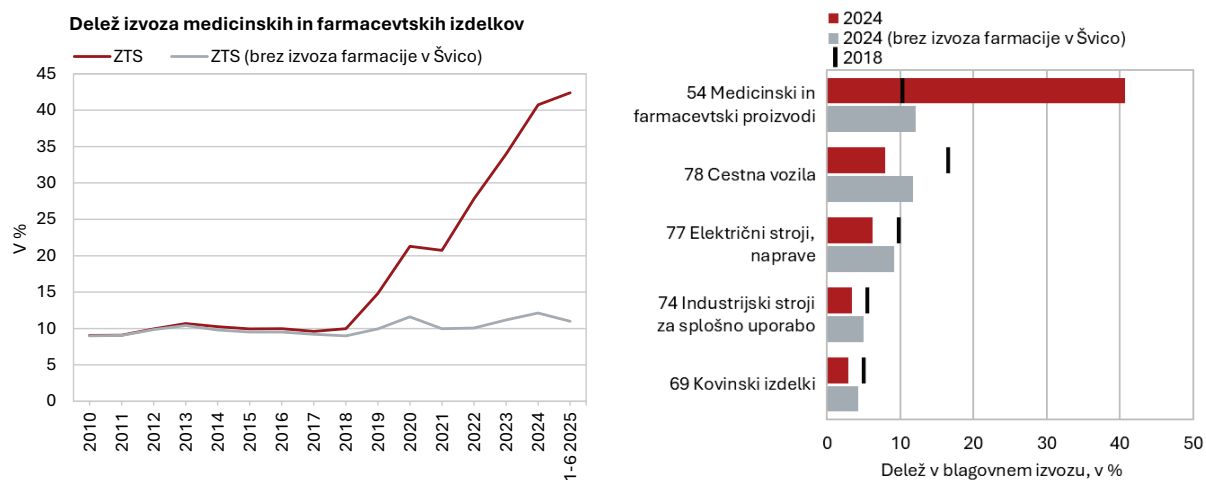
- **Obseg menjave:** bruto vrednosti izvoza in uvoza so lahko precenjene. Če je oplemeniten izdelek precej višje ovrednoten kot vhodni material, se lahko trgovinski presežek umetno poveča.
- **Geografsko strukturo trgovine:** pred letom 2018 Švica ni bila med desetimi najpomembnejšimi partnericami, tudi ne pri farmacevtskih izdelkih. Po letu 2018 pa je zaradi poslov oplemenitenja postala ena vodilnih uvoznih in izvoznih partneric Slovenije. S tem se je, vsaj glede na zunanjetrgovinsko statistiko, spremenila tudi struktura trgovine, kar lahko vodi do napačnih interpretacij o mednarodnih usmeritvah slovenskega gospodarstva (glej Slika 6).
- **Strukturo po dejavnostih:** visoka aktivnost pri menjavi farmacevtskih in kemičnih izdelkov lahko vodi do precenjevanja obsega te dejavnosti, če se ne upošteva dejstva, da so številni postopki zgolj logistične ali delno predelovalne narave. Statistika izvoza torej ne odraža nujno domače proizvodnje zdravil, ki v večji meri vključuje tudi domačo dodano vrednost. Kljub omenjenemu velja, da je leta 2024 farmacevtska industrija postala največji izvoznik med predelovalnimi dejavnostmi (glej Slika 7).

Slika 6: Vpliv na geografsko strukturo slovenske zunanjetrgovinske menjave in precenjenost deleža Švice v slovenskem blagovnem izvozu

Vir: SURS (2025), BS (2025b), preračuni UMAR. Opomba: Za leto 2025 so popravljeni podatki ZTS (brez izvoza farmacije v Švico) popravljeni tudi za oceno poslov oplemenitenja za izvoz organskih kemičnih proizvodov. Po klasifikaciji SMTK, izvoz farmacije je oddelek 54 – medicinski in farmacevtski proizvodi.

Slika 7: Vpliv na proizvodno strukturo slovenske zunanjetrgovinske menjave in preценjenost deleža farmacije v slovenskem blagovnem izvozu

Vir: SURS (2025), preračuni UMAR. Opomba: Za leto 2025 so popravljeni podatki ZTS (brez izvoza farmacije v Švico) popravljeni tudi za oceno poslov oplemenitenja za izvoz organskih kemičnih proizvodov. Po klasifikaciji SMTK, izvoz farmacije je oddelek 54 – medicinski in farmacevtski proizvodi.

4 Zaključek

Podatki mednarodne menjave, ki jih objavljajo institucije v skladu z zunanjetrgovinsko in plačilno bilančno statistiko, temeljijo na strogih mednarodnih standardih. Ker se statistiki razlikujeta po ključnih načelih – zunanjetrgovinska statistika sledi fizičnemu prehodu meje, plačilnobilančna pa prehodu lastništva – lahko pride do razlik v izkazanih vrednostih. Zato je razumevanje teh razlik nujno za pravilno interpretacijo podatkov in njihovih posledic.

Posli oplemenitenja so primer, kjer kvantitativni kazalniki brez ustrezne interpretacije ne odražajo dejanskega stanja v gospodarstvu. Za pravilno interpretacijo zunanjetrgovinskih podatkov je nujna tudi kvalitativna presoja ozadja posameznih sprememb, zlasti pri obsežnih poslih oplemenitenja ali drugih enkratnih transakcijah, ki lahko zameglijo dejanska gospodarska gibanja. Za majhno odprto gospodarstvo, kot je slovensko, so učinki takih poslov še izrazitejši, saj lahko posamezni večji dogodki (tudi enkratni) izrazito vplivajo na statistiko zunanje trgovine. V primerjavi z večjimi gospodarstvi so ti učinki vidnejši, saj posamezen dogodek vpliva na večja nihanja izvoza ali uvoza oz. menjave s posamezno državo partnerico. Takšna gibanja so hitro vidna v podatkih, vendar ne odražajo nujno dolgoročnih trendov v realni blagovni menjavi, domači proizvodnji ali dodani vrednosti. Neupoštevanje vpliva poslov oplemenitenja lahko vodi v napačne interpretacije strukture zunanje trgovine in dogajanja v gospodarstvu. Poleg zunanjetrgovinskih kazalnikov je zato za razumevanje gibanj treba spremljati tudi podatke iz plačilne bilance in nacionalnih računov ter kazalnike dodane vrednosti, proizvodnje in zaposlenosti.

Glavni poudarki iz analize:

- Povečana blagovna menjava po letu 2018 je v veliki meri posledica poslov oplemenitenja, povezanih s farmacevtsko industrijo. To vpliva na precejšna mesečna nihanja izvoza in uvoza ter preценjene vrednosti menjave v ZTS.
- Farmacevtska industrija je pomemben vir dodane vrednosti v Sloveniji, a imajo omenjeni posli oplemenitenja omejen vpliv na njen obseg.
- Majhna odprta gospodarstva, kot je slovensko, so prek poslov oplemenitenja še posebej občutljiva na učinke posameznih poslov multinacionalnih podjetij, vključenih v GVV.
- Jasna razlaga vloge poslov oplemenitenja v zunanjetrgovinski statistiki omogoča večjo preglednost in prispeva k razumevanju razlik med realnimi gibanji, njihovim vplivom na gospodarska gibanja ter statistično izraženim obsegom blagovne menjave.

Na osnovi analize predlagamo izboljšanje označevanja in poročanja poslov oplemenitenja (na primer prikaz in objava časovnih vrst v zunanjetrgovinski statistiki). Prav tako je smiselno, da se širši javnosti in oblikovalcem ekonomskih politik redno pojasnjuje vpliv teh poslov na gibanja izvoza, uvoza in trgovinskega salda, zlasti v obdobjih večjih nihanj v podatkih.

Literatura in viri

- Aitken, M. (2016). Understanding the pharmaceutical value chain. IMS Institute for Healthcare Informatics. Pridobljeno s https://www.ifpma.org/wp-content/uploads/2023/01/i2023_6.-Understanding-the-Pharmaceutical-Value-Chain-1.pdf
- BS. (2025a). Metodološka pojasnila - Ekonomski odnosi s tujino. Pridobljeno 24. 6. 2025 s <https://www.bsi.si/sl/statistika/metodoloska-pojasnila>
- BS. (2025b). Podatkovne serije Banke Slovenije. Ljubljana. Pridobljeno s https://px.bsi.si/pxweb/sl/serije_slo/
- Cernat, L. (2022). Processing trade and global supply chains: towards a resilient “GVC 2.0” approach. Bruselj: ECIPE. Pridobljeno s https://ecipe.org/wp-content/uploads/2022/05/ECI_22_PolicyBrief_GVC2_06_2022_LY04.pdf
- EK. (2025a). Inward processing. Pridobljeno 24. 6. 2025 s https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/customs-procedures-import-and-export/what-importation/inward-processing_en
- EK. (2025b). Outward processing. Pridobljeno 24. 6. 2025 s https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/customs-procedures-import-and-export/what-exportation/outward-processing_en
- FURS. (2025). Uvozni postopki - podrobnejši opis. Ljubljana: FURS. Pridobljeno s https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Carina/Podrocja/Uvoz/blaga/Opis/Uvozni_postopki.docx
- Kuhne+Nagel. (2018). Expanding KN PharmaChain: Kuehne + Nagel opens global distribution centre in Slovenia. Kuhne+Nagel. Pridobljeno s <https://newsroom.kuehne-nagel.com/download/623160/pressinfo-kuehnenagelopensglobaldistributioncentreinslovenia-297965.pdf>
- Lasnibat, J. (2024). Bruto domači proizvod in drugi agregati nacionalnih računov ter zaposlenost. Ljubljana: SURS. Pridobljeno s <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/8235>
- Lek d.d. (2024). Lek d.d. Letno poročilo 2023. Lek d.d. Pridobljeno s https://lek-si.cms.sandoz.com/sites/default/files/2024-07/Sandoz_Lek%20letno%20porocilo_Final_2023%2018.04.pdf
- Lex.si. (2020). Zdravilne farmacevtske učinkovine – API. Pridobljeno 23. 7. 2025 s <https://www.lex.si/zdravilne-farmacevtske-ucinkovine/>
- Mušić, A. in Živec, J. (2025). Izvoz in uvoz blaga. Ljubljana: SURS. Pridobljeno s <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/8287>
- OECD. (2025). Trade in Value Added (TiVA). Pridobljeno s <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/trade-in-value-added.html>
- Pajot, M. in Cernat, L. (2012). Assembled in Europe: The role of processing trade in EU export performance. Bruselj: EK.
- SURS. (2025). Si-stat [podatkovna baza]. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/sistat/sl>
- SURS in FURS. (2025). Intrastat navodila 2025. Ljubljana: SURS. Pridobljeno s https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/14188/INTRASTAT_NAVODILA_2025.pdf